

Verkondiging zondag 14 maart 2010

Zondag Laetare

Gereformeerde Kerk van Loosdrecht

Ds. Stefan Dijkhuizen

Lezingen: Exodus 7: 8-24 & Lucas 15: 11-32

Verkondiging:

Geliefden van onze Heer,

waar zou Egypte toch liggen? En wie is nu eigenlijk die farao?

Ik stel dit niet als aardrijkskunde- of geschiedenisvragen. En het antwoord erop komt dan ook niet uit de encyclopedie.

In de afgelopen weken is het vooral over Mozes gegaan. Met hem gaan we op weg naar Pasen, op weg naar de bevrijding. We hoorden over zijn geboorte en redding uit de Nijl. Over zijn roeping bij de berg Horeb door 'Ik zal er zijn'. En, twee weken geleden, over zijn terugkeer naar Egypte om het volk van Israël uit te leiden uit het slavenhuis. We hebben gehoord over zijn verlangen, over zijn band met God, maar ook over zijn twijfels; 'Ja maar, wie ben ik?' Toch is hij gegaan, samen met zijn broer Aaron.

Vandaag hoorden we opnieuw over Mozes en zijn broer. Maar nog meer zal het gaan over Egypte en over de farao.

En om meteen maar twee misverstanden uit de weg te ruimen: Egypte dienen we hier niet op te vatten als dat land daar en daar op de kaart. Als poort tussen het Middenoosten en Afrika. Suezkanaal, Rode zee, piramides, Nijlcruise, nee, daar gaat het niet over.

Het gaat ook niet over Toetanchamon, van wie we sinds kort weten dat hij malaria had, een kind van een broer en zus was en dat deze farao slechts 19 jaar oud werd. Die farao laten we over aan de historici.

Ja, zou je tegen kunnen werpen, maar Exodus vertelt ons daar toch wel over?! Weliswaar niet over die Toetanchamon, maar wel over het Egypte en de farao die het volk van de Hebreeën onderdrukken en als slaven mishandelden!

Op zich is dat helemaal waar. Maar met aardrijkskunde en geschiedenis kom je er vandaag niet. Voor alles en in alles draait het hier om een geloofsverhaal, een verhaal van Israël. Een verhaal van een god met de naam 'Ik zal er zijn', voor wie het steeds maar weer gaat om de bevrijding van mensen. In allerlei opzichten.

En in één klap komt het verhaal, ook vandaag weer, zo heel dicht bij. Want ook aan ons wordt verteld, zondag aan zondag, dat God ons wil bevrijden. Dat God ons in vrijheid stelt.

Ook wij zijn immers op weg naar Pasen, naar Pesach: Uittocht, bevrijding, opstaan! Vandaag halverwege deze Veertigdagentijd, en daarom is het eventjes al wat roze. Het paars is wat minder somber en ingetogen.

Zolang wij daarom de verhalen als deze echter lezen als verslagen van toen en toen, daar en daar, dat verwerpelijke Egypte en die foute farao, dan zal de werkelijke strekking ons voorbij gaan. De verhalen laten zich eenvoudigweg niet zo lezen, willen niet zo verstaan worden.

Daarom opnieuw die twee vragen: Waar ligt Egypte, en wie is die farao? Ik hoor het graag als u of jij het niet met me eens bent, maar ik zou deze twee vragen vandaag allereerst maar eens aan mezelf willen stellen. Waar ligt er Egypte in mij? In welk opzicht zit er ook in mijzelf iets van een farao? Ons DNA zal dan wel niet overeenkomen, maar waarschijnlijk heel veel anders wel.

Wat lezen we in het verhaal van vandaag over deze twee, over Egypte en zijn farao?

Eigenlijk horen we kort van twee gebeurtenissen. In het eerste gedeelte komen Mozes en Aaron bij de farao en verandert de staf opnieuw in een slang. De staf, teken van macht, teken van Gods aanwezigheid, zijn steun, wordt een slang. Symbool van leven dat de dood kan afschudden. Wij kennen dat nog steeds in de esculaap, het teken van artsen. Niet de listige, duivelse slang die we van het paradijsverhaal hebben gemaakt, maar een dier dat slim is, voor levenskracht staat, sterker dan de dood.

Maar de farao laat zich hier niet door overtuigen. Dat was al aangekondigd, en het is ook zo. Zijn tovenaars maken er een truc van en doen precies hetzelfde. Met andere woorden: Farao gaat de strijd aan met God zelf. Alle staven van zijn magiërs veranderen ook in slangen. Kijk maar God, die ik niet wil kennen, er is maar één de baas hier!

De slang van Mozes' staf, hier letterlijk 'monster' in het Hebreeuws, verslindt echter ter plekke alle andere slangen. Farao, wil jij dan niet zien wat voor een monster je eigenlijk bent? Nee, dat kan hij niet.

Daarna volgt de eerste plaag. Van de tien. Is God dan zo? De Bijbel noemt het echter geen plagen, ja slechts één keer, maar tekenen en wonderen. Tekenen en wonderen dat niet 'verdeel en heers' het leven zou moeten bepalen, maar vrijheid. En, volgens een oude joodse uitleg, tien is niet zo zeer teken van totale vernietiging door God, maar van zijn geduld. Farao krijgt tienmaal de kans om God wel te leren kennen. Maar nee.

God 'slaat' dan dit anti-leven aan gruzelementen. De Nijl wordt van levensader een bloedrivier, en al het water in Egypte verandert in bloed. God treft de Egyptische economie hard, keihard. De welvaart die gebouwd is over de kapotgeslagen slavenruggen, wordt hier verslagen door God zelf. Nergens geen drinkwater meer, en niets is meer te eten uit te rivier.

Maar wat doet onze farao? Het kan hem niets schelen, hij gaat naar huis, naar zijn veilige paleis en laat zelfs zijn eigen mensen dorsten en hongeren. Het gaat hem ook niet om zijn volk, het gaat hem om de macht, om de strijd. En in zijn perspectief rest er dan maar één manier: Nog hardnekkiger doorgaan. Zo zwaar en hard als de slavernij voor de Hebreëen is, zo zwaar en hard is farao's hart ook. Die twee hangen nauw met elkaar samen. Het slavenbloed roept bij de eerste plaag om vergelding in bloedige rivierwater van de Nijl.

Maar misschien liggen dit Egypte en deze farao zo nog steeds ver van ons en ver van mij af.

Toch gaat het net zo hard over ons en over onze wereld. In de joodse traditie wordt Egypte vaak aangeduid en uitgelegd met 'Angstland'. Met andere woorden: Niet zozeer een plek op de kaart, maar eerder een wijze van leven, of liever: van on-leven. Egypte kun je zien als al die plekken, in deze wereld, en in jezelf, waar het leven onmogelijk wordt gemaakt. Waar de angst regeert.

Politieke angst, als dictators meerstemmigheid onmogelijk maken, mensen monddood. Als mensen angst wordt aangepraat over islamisering en andere politici worden weggezet als theedrinkers. Raciale angst, als groepen en volken worden gediscrimineerd, steeds maar weer.

Religieuze angst, als mensen klein worden gehouden door farao's in kerk, Vaticaan, tempel of moskee. Als mensen stuk worden gemaakt. Hun naakte 'ik' en hun kwetsbare bestaan tot onderdeel van wellust van een ander, nota bene in tal van godgewijde plekken. De gruwelijke baggerput gaat maar verder open en open. Het is ten hemelschreiend.

Gewetensangst, levensangst, materiële angsten. Enzovoort, enzovoort. Egypte ver weg? De farao een mummie uit het verleden?

Ik denk dat wij half niet zo door hebben hoe zeer wij leven in 'Angstland'. In het diensthuis van het altijd maar moeten, het onvrij zijn door verwachtingen, vooroordelen, wetten en regels. Angst voor de ander, angst voor onszelf. Hoe ten diepste in ons allemaal een farao huist, iemand die uit alle macht en in onderdrukking het werkelijke, vrije leven buiten de deur probeert te houden. Overall immers waar iets of iemand 'absoluut' wordt gemaakt, is er al sprake van zo'n farao.

Het kan echter niet de bedoeling zijn hier moedeloos van te worden. Niets nieuws onder de zon, dat wel, maar toch kan het niet zo zijn dat Egypte blijft bestaan. Dat uiteindelijk toch de farao het laatste woord zal hebben. Maar er kan –denk ik echt- geen verandering komen, geen bevrijding en geen uittocht plaatsvinden, ook van jezelf, als je niet eerst nagaat waar Egypte ligt, en wie die farao nu is. Egypte en de farao, hier, in mij.

Dat alleen al zou iedere week weer de reden kunnen zijn om hier te komen. Om als volk onderweg door de woestijn te horen dat voor God het anders is, dat Hij het anders wil.

Want opnieuw en steeds weer, ook vandaag, blijkt dat God een ander plan heeft, een ander land en een andere weg van leiden. Hoe zeker en stabiel 'Angstland' ook lijkt, hoe sterk de farao en zijn troepen ook zijn, het is en blijft anti-Eden, anti-Schepping, anti-mens.

Opnieuw zal blijken, en straks weer waar worden met Pasen, dat God een andere weg kiest. Een uit-weg, een uit-tocht, ex-odus. Opstanding, en dat is dan allereerst opstaan en in opstand gaan, te beginnen bij jezelf. Het is durven, het is gaan, zelfs al is het eerst door de woestijn.

God roept ons uit Egypte weg. Om ons vrij te maken en ons straks thuis te brengen. Zijn vaderlijke liefde zal ons ontvangen, altijd, en koesteren als zijn eigen zoon, zijn eigen kind. Dood was hij, maar weer tot leven gekomen. Verloren, maar weer teruggevonden.

In de naam van de Vader, de Zoon en de heilige Geest. Amen.